

UNIMA BÜLTENİ

Kasım 4. Sayı

UNIMA BÜLTENİ

Kasım 2020/ Sayı 4

UNIMA TÜRKİYE MİLLİ MERKEZİ ADINA SAHİBİ

Umut Şafak POYRAZ

EDİTÖR

Yücel ÖZDEMİR

TASARIM

Meltem YILMAZ KOÇAK

YAYIN KURULU

Yücel ÖZDEMİR , Can İbrahim ATLIĞ, Hüseyin DİLAN

UNIMA Türkiye Milli Merkezi

Adres : Konur Sk. 66/12 06640 Bakanlıklar/Ankara

Telefon : 0312 419 48 11

Fax : 0312 419 48 11

E-Mail : unimaturkiye@gmail.com

Kasım 2020– Sayı: 4

3 Aylık Yerel Süreli Bülten

www.unima.org.tr

—İçindekiler—

1. Bir Karagözcünün Yardak Eşi Anlatıyor / 4

Meserret ORAL

2. Karagözcü Baba ve Yardak Kızı / 5

Elif Dilek ÖZGÖKBEL

3. Yardaklığın Değeri / 7

Eray SEL

4. Bir Karagöz Rivayeti / 9

Mansur ERK

5. Başkent'te Bir Karagözcü / 11

İshak 2. TEKGÜL

6. Köyüme Karagöz Geliyor! / 15

Yahya DEĞİRMENCİ

7. İnsan Ne İle Yaşar / 18

Mehmet GÖRE

Bir Karagözcünün,

Yardak Eşi Anlatıyor

Meserret ORAL

Karagöz ile ilgili yazı ve kitaplarda, gerçek Karagöz'ün olduğu o hayâl yıllarında, gösteri ekibinin beş kişi olduğuna dair bilgiler var. Elbette bunlar geçim durumu iyi olan, aranan hayaliler içindi. Önce hamal, bilinen yere içinde sahne ve mal malzemelerinin bulunduğu sandığı taşır; uygun vakit gelince چراغın da el atması ile perde kurulurdu. Elbette usta sanatçı, yani Hayalî geldiğinde perde gösterilere hazır ve gölge kuklaları, yani tasvirler perdeye çıkış sırasına uygun olarak sıralanmış olurdu. Hayalînin gösterilerde en büyük yardımcılar vardı. Şarkıları söyleyen, defî çalan dayrezen ile sırası gelen tasviri de elinden alan yardak ismini taşıyan yardımcısı. Bu ekip hata yaparak gösteriyi bozmamak ve ustayı kızdırmamak için çok dikkatli olurdu. Hayalîden sonra isim ve görev elbette yardaktaydı. Çünkü o peştamal kuşanıp Hayalî olacaktı. Ne ustanın ne de yardağın elbette tasvir yapması gerekmiyor ama tef çalması ve şarkı söylemesi şarttı. Günümüzde de yardağın aynı görevleri devam ediyor.

Ben yıllarını bu sanata vermiş yardağım. Elbette hayalî olan eşimin yanında başladım. Gösterilerde işimi severek, zevk ile yaptım. Benden önce kızım Fulya başlamıştı. Evlendikten sonra istemeyerek görevinden ayrıldı. İbiş gösterisi kuklalarının tasarı-

mını, iskeletlerini ustamız yapmıştı. Biz de elbisele-rini yaparak giydirmiştik. Güzel çalışmalardı. Hepsi güzel sanat hatıraları olarak gönlümüzde yaşamaya devam ediyor. Bazı festivallerden sonradan hayalî olan oğlum Mustafa ile beraber ailece gösteri yaptığımız oldu. Ama yardak olmadan hiçbir hayalî gösteri yapamaz ve yapmamalıdır. Günümüzde yardak daha da çok önem kazanmıştır. Artık Karagöz müziğinde CD'ler kullanılsa da ben tefi çalarak şarkıları ve türküler söyledim. Bazı bölümlerde ise teybi kullandım, mesela çengi perdeye geldiğinde... Yardağın kadın olması hayalî ve gösteriler içinde kolaylıklar sağlar. Ustam birkaç yıl önce gösteri yapmayı bıraktı. Çünkü yaşı seksendi. Bilgilerini ve hatıralarını yazmaya devam ediyor. Ama gösteriler sırasında salonları çınlatan hele o çocuk kahkahaları, gösteriden sonra çıkarken el sallayışları unutmamak, unutmayacağız. Diğer taraftan UNIMA Türkiye Milli Merkezi'nin layık gördüğü ödülü de teşekkürle ve gururla bakmaya devam ediyorum. Günümüz hayalîlerin de kadın yardakla Karagöz'ü yaşatmaya devam etmelerini diliyorum. Ayrıca yardak olarak bu ilk yazıyı yazdığım için de çok heyecanlı olduğumu bildirmek isterim...

KARAGÖZCÜ BABA ve YARDAK KIZI

Elif Dilek ÖZGÖKBEL

Oyun sırasında ilk tekme yediğimde anlamıştım yardımlığın ne demek olduğunu. Yardak olmak için sadece Karagöz sanatına ilgi duymanız yeterli değil. Sağlam bir vücut, el çabukluğu, güçlü bir psikoloji ve alınmış sinirler... Aslında çoğu şeyin üzerimizde olduğunu söyleyebiliriz. Yani gösterinin iyi olması tamamen yardımlara bağlıdır. Ustalar sadece oyunu oynayıp, alkışı alıp geri çekiliyor. Hatta benim ustam ilk zamanlar beni arkada unutup tüm alkışı kendisi alıyordu. Neyse ki uyardık!

Biraz da gösteriden önce ve sonra ne yaptığımızdan bahsedeyim. Sahnenin telaşlı ku-

rulumu, tasvirlerin değneklere geçirilmesi, ses sistemi, gösteriden sonra eşyaların ve tasvirlerin toparlanması gibi bir yığın şey... Bu saydıklarımın hepsini çoğu zaman yardımlar yapıyor. Aslında kendi adıma konuşacak olursam ustamın hakkını yememek lazım. Tecrübesizliğimden ötürü daha birçok şeyi ustam yapıyor. Ben ona daha çok yardım ediyorum.

Gösteriyi yaptık, def çaldık, yardım ettik, toparladık. Biraz da yardımlığın güzel yanlarından bahsetmek lazım... Öncelikle yardımlık her şeyden önce çok gezmek demek benim için. Farklı yerlerde, farklı ortamlarda birçok

kez bulunma fırsatı yakalamak demek. Hayatta özel bakan insanlarla tanışmak demek. Bu biraz özel olacak ama yardırlığın kendi adıma en güzel yanı babamla daha güçlü bağlara sahip olmak demek. Çoğu zaman ailece gösterilere gitmek demek. Böyle yazarken çok aklıma gelmiyor; fakat emin olabilirsiniz

ki birçok güzel şey katıyor hayatınıza yardırlık. Karagöz çok özel ve emek gerektiren bir sanat olduğunu düşünüyorum. Hayâli olmak günümüz şartlarında direnmek, perdenin arkasında özgür olmak ve ayrıcalıklı bir mesleğe sahipsiniz demektir.

Benim için yardırlık olmak demek ise

ORHAN KURT'A torun olmak demek,

TACİ BABA'NIN elini öpmek demek,

METİN ÖZLEN'İN başımı okşaması demek,

ÜNVER ORAL'IN kitap hediye etmesi demek,

DUYGU TANSİ'NIN kıymetli yeğeni olmak demek.

Bu sanatı yaşatan öncelikle Ustam Deniz Özgökbek'e ve yolumun kesiştiği tüm HAYÂL insanlarına saygı ve sevgilerimi sunarım.

YARDAKLIĞIN DEĞERİ

Eray SEL

Sanki yardaklar da coştukça bir bülbül olur,

Dayrezenler bir usûlden def çalarken perdede¹

Yardakçı, yordakçılık... Yanlışını söyleye söyleye doğrusunu bulmanın yanında yordak kelimesinin yerine başka kelimeler arama lüksüne de sahip olunabilir. Ama önemli olan ne yaptığın oluyor, yoksa “yâr” olmadan “yardak” olsan ne olur, “yârân” olsan ne olur... Yardak olmadan önce Karagöz izlemeyenlerdenim. İlk zamanlar arkada seyirci gibi oyunu izlerdim. Oyuna dalıp Karagöz’ün tokatlarını çok kez kaçırmışımdır. Karagöz seyircisi olmadan perde arkasında “seyirci yordak” oluşum bitmiş değil. İzlemeye ve öğrenmeye devam ediyoruz. Sahnenin tozunu yuttuktan sonra perdenin tozunu da yutsak iyi olur diyerek, Karagöz ile tanıştım. Bu tanışa en büyük etken, ustamın arkadaşım olması... Biraz merak, biraz eğlence ile bazen hızlı, bazen yavaş -ustam sabırlıdır- yolumuzu almaktayız. Karagöz, geniş bir görüşü olan, sanatsal, kültürel, tarihsel, toplumsal ve geleneksel alanları içinde barındırması ile halk tiyatromuzun perdede şekil bulmasıdır. “Karagöz” sadece “Karagöz” değildir, ama perde sadece ve ayrıca “Karagöz”dür. Karagöz ile ilk düzenli olarak çalışmam, 2018-2019 döneminde İstanbul’da, başında Murat Karahüseyinoğlu ve Ustam Hüseyin Dilan’ın olduğu -İSMEK Karagöz Oynatımı Ve Tas-

vir Yapımı Atölyesi’nde tadı damağımızda, deri kokusu burnumuzda kalan kurs döneminde gerçekleşti. Bu süreçte karagöz tipleri, müziği, oyun metinleri ve tasvir yapımı başlıkları altında çalışmalar yaptık. Yalova Sâfası oyununu uyarlayarak kalabalık bir kadro ile sahneledik. İyi bir yordak olursan, ilerde iyi bir karagözcü olabileceğini düşünüyorum. Ustam da bunu görmüş olacak ki oyunlarda birkaç tip oynattırarak bana kapıyı aralamış oldu. Yardaklık süreci ekip arkadaşlığı sorumluluğu ile ilerliyor. Geleneksel anlamada “yardak” olmaktan farklı olarak bugün bu süreç, Karagöz’ü öğrenmede fırsat ve ortaoyununa, meddaha, kuklaya; “Türk Halk Tiyatrosu”na açılan kapı olmakta. Karagözde, ışık, ses, müzik vs. hepsi perde arkasında. Teknik durumlarla birlikte düşünürsek tiyatro sahnesi ve ekibinin sıkıştırılmış şekli olduğundan perde arkası -büyük olsun olmasın- boşluk kabul etmiyor. Oyunun teknik ihtiyaçları arttıkça, yordak sayısı da artıyor ister istemez. Aslında neredeyse bir iş kolu oluşmuş durumda. Yardak deyip geçmemek lazım. Ben sadece yordaklık yapana şu ana kadar rastlamadım. Devam edeceğim diyenleri bu bağlamda destekliyorum. Oyuna tek başına giden ustaları da tebrik mi etsek? Ama en azından yordağı

1 Oral, Ünver, (2012), Karagöz Perde Gazelleri ve Tasavvuf, Kitapevi Yayınları, İstanbul, Syf: 164.

olan bir ustanın havası vardır diye düşünüyorum (Tebessüm). Karagöz konusunda geleneksel anlamda ustalığı, yardıklığı, çıraklığı vs. değerlendiren Ahilik Ocağı'nın yarattığı değerler açısından bakarsak daha faydalı olacaktır. Karagöz'ü; oyun süreci dışındaki hayatı da Ahilik değerlerinin şekillendirdiğini unutmamak gerekir. Günümüzde bu değerler faydalı insandan, faydalı bir sanatçı olmaya giden; üretkenliği şart koşan bir süreci tanımlamakta. Yardak ya da usta adaylarına bu değerleri tartıştırmak, kazandırmak ve bu değerlerin anlam kazanabilmesi için bir ortam da sunmak gerekir. Ne demiştik, Ka-

ragöz sadece "Karagöz" dür olmamalı. Hayata bakışın, toplumsal ve bireysel değerlerin etkileşimiyle ilerleyen sanatsal süreç içinde Karagöz'e verdiğimiz değer kadar ilerleyeceğini, uygulayıcı ya da araştırmacı olarak ne kadar beklentimiz varsa o kadar sorumluluk almamız gerektiğini unutmamak gerekir. İster usta ol ister yardak ister yazar ya da tasvir işleyen... Gelişimi engelleyen kalıplardan ve girişimlerden, Karagöz'ü yanlış tanıtmaktan uzak durmalı, Karagöz'ün sunduğu gerçekliği bağlamından koparmadan, başkalaştırma maceralarına girmeden değerlendirmelerimizi yapmalıyız.

Ne diyelim Mevlâm işimizi rast getire.

Yar oldum, yanar oldum,

Ben bu yola yaver oldum.

Ne olduysam onu buldum;

Değnek kırıldı, bağ koptu, perde yıkıldı,

Yana yana, yardak oldum.

Her ne kadar sürç-ü lisan ettiyse affola! Bu yolda gidenlere selam olsun, görüşmek üzere.

GÖLGE OYUNUNUN HİKÂYESİ

Mansur ERK

Efendim!

Evvel zaman içinde,

Kalbur saman içinde

Dünya ayna içinde,

Ayna perde içinde,

Karagöz ile Hacivat hep kalır,

Hayâliler konup göçer zaman içinde.

Hafıza-i beşer nisyan ile maluldür. Aynı hataya düşen toplum nezdinde zelildir. İşbu nedenle belleklerimiz tazelemek icabetti. Yine iş bu nedenle dedeler masalları, masalcılar tarihi icat etti. Hata yapılmasın diye uyar-mak güzel, amma velakin öğüt vermek, özel kişilerin harcıdır. Özel kişi olmak liyakat gerektirir. Çünkü liyakati olan dümene geçer, cahile kürek çektirir. Liyakat nasıl elde edilir dersiniz, kırk fırından kırkar ekmek yerseniz. Yalnızca şişmanlarsınız, liyakatin tıknay-la ilgisi olmadığını anlarsınız. İmdi tarihin derinliklerine dalalım. Liyakat elde etmenin sırlarını öykünün içinden alalım. Fî tarihinde Asya'nın ortasında, bilmem kaç yüzüncü dedemin çadırının arkasında, derici deli dede yaşarmış. Deriden davul yapmayı tarihte ilk o başarmış. Güm güm! Diye sesler çıkınca davulun iki yanındaki deriden, öteden, beriden, geriden gelen herkes onun sesini duyar olmuş, zamanla yaşamlarının ta içine girmiş herkes onun sesine duyar olmuş. Tamam da bizim derici Deli Dede bu işi kimden belle-miş? Onun mağaralarda yaşanan dönemde-

ki dedesi derileri ellemiş. Kimi derilerin kaç gündür bozulmadığından kelli, hını demiş mağaradaki ateşin isinden etkilendikleri belli, bir daha hını demiş şimdi diğer derileri bolca isleyelim, yuyalım, kurulayalım, üstümüze giyelim, diğer mağaracılara bakın biz sizden daha uygarız diyelim, demiş. Böylece tüm derileri islemişler ihtiyaç fazlasını av etleriyle değiş tokuş yapmak üzere işlemişler. Sonuçta ilk takas ticareti ve dahi dericilik başlamış. Cııldaklık sona ermiş insanlar zemherilerde sıcak sıcak kışlamış. Beceriler kuşaktan

kuşağa artarak, deneme yanılma ile bilgileri aklın terazisinde tartarak bizim derici deli dedeye değin ulaşmış. Bu sanat nice ustadan nice çırağa, derken bizim dedeye de bulaşmış. Günlerden bir gün derileri tuzlamış, yıkamış, yumuşatmış, zırnıklamış, kireçlemiş epey emek vermiş. Kurutmak için iki mızrağın arasına germiş. Güneş batımından sonra, gocuk yaparken işlediği derilerin gönünden, sesler duymuş mızrakların yönünden, hışımla geçmiş oba beyinin otağının önünden. Seğirtirken niyeti oymuş ki derilere dokunanı dövsün. Oraya ulaşınca bir de ne görsün? Obanın tüm çocukları derinin bir yanında, diğer yanında iki torunu yani canparesi, birinin elinde meşalesi, diğerinin bir elinde kurumuş bozulmamış kedi naaşı, diğer elinde çubuğa geçirilmiş kartal başı, birini ince, birini kalın sesle konuşturmuş, kah dövüştürür kah barıştırmış, uzun süre hoşlanarak öylece izlemiş, torunlarının yaratıcılığını gururlanarak gözlemiş. Ertesi gün kafasına esmiş, torunlarına deriden çeşitli hayvan şekilleri kesmiş. Meşaleci, dedesini izleye durmuş, oynatıcı hayvanlara söyleteceklerini kafasında kurmuş. O gece büyükler de gösteriye katılmış, büyükler sessizce izlerken, küçükler gülmekten katılmış. Dedeleri hevese gelmiş ilkel tasvirleri çeşitlendirmiş işlemiş, geceden geceye repertuar genişlemiş. Önce yakın sonra uzak obalara ünleri yayılmış, izleyenler gösterilere hayran olmuş bayılmış. Dede de işi ilerletmiş hem başlamış deriyi oymaya hem de boyamaya. Derici Deli Dede ve torunları, bundan kelli obadaki sorunları, sahnelerine taşır olmuşlar. Adeta yaşlı kişiler gibi sorunlara çözüm bulmuşlar. Hem güldürmüş hem öğüt vermişler tüm ülkede söylence haline gelmişler. Söylence söylene söylene gitmiş mi Kağan'ın kulağına. Ulağına emir verip, çağırtmış otağına. Ulak koştura dursun, bizim delikanlılar büyüye dursun. Dursun'muş meşalecinin adı ama durmamış büyümüş varmış 20 yaşına. Karakaşına boyuna posuna

vurulmuş kızlar, onunda adı Yaman'mış. Yaşı 21, bire bir çıkarırmış ilginç sesleri, cuk oturturmuş sahnedeki sözleri. Kaan'ın çağırısı bizimkilere ulaşmış, telaştan elleri ayaklarına dolaşmış. Ee! Koca Kağan'ın otağına meşaleli derinin ardında çıkılmaz. O yüce otağa mızrak çakılmaz. Oyma ağaçtan bir karkas, ipek şaldan bir ayna, geç arkasına çal kam davulunu oyununu oyna. Büyüyen torunlar demişler ki, fırsat bu fırsat güzel bir gösteri eyleyelim. Obaların sorunlarını ipek perdenin ardında güldüre düşündüre söyleyelim. Dediklerini yapmışlar. Yüklüce bahşış kapmışlar. Kağan hem gülmüş hem de düşünmüş. Düşüncelere dalmış. Ardından obalara haber salmış. Bundan kelli Atasagun'lar ve de Yargucu'lar obaları sırasıyla dolaşacak. Hastalarla buluşacak, hakkı yenene hakkını vermeye çalışacaklar. O zaman halk şöyle düşünmüş ne zaman ki söz ustaları ülkemizde ünlenir, sözünü Kağan'a bile geçirenlerin sözü dinlenir. Demek ki liyakat ne aksağa ne akbıyıkta, ne de kaştadır. Akıl yaşta değil usta baştadır. Gün geçmiş zaman gelmiş. Acıkan sürüye saman gelmiş. Söz ustaları perde kurmuş ayna tutmuş, Anadolu'ya, Asur'a, Mısır'a, yorulana dek gösteri yapmışlar. Yorulunca uzanmışlar hasıra. Kimi zaman konağa konuk olmuşlar kimi zaman halkın toplandığı arsaya. Derler ki Küşteri ustanın yolu düşüvermiş Bursa'ya. Bursa'nın ortasında bir çardak, çardağın altında bir usta bir perde bir de yardak. Yaman ustayla başlayan öykünün yaman üçlüsü. Karagöz'le Hacıvat, gölge oyunu hikayelerinin en üzünçlüsü. Şeyh Küşteri ise bu üzünçten gülüncü çıkaran usta. Eşe dostu haber verin hatta konuya komşuya gösteri başlıyor yatsıya. Saksıya çınar ağacı ekilmez, meddah yakışıklı değilse uzun öykü çekilmez. Her ne kadar sürçü lisan ettikse affola! Bahşışleriniz meddahınız Mansur'un meşin kesesine dola. Şu an hangi vakitteyseniz vaktiniz, hayrola. Haydi kalın sağlıcakla...

Başkent'te Bir Karagözcü

İshak 2. TEKGÜL

Amerika'yı hep yeniden keşfetmek zorunda kaldım. Hep özenmişimdir babası, dedesi sanatçı olan insanlara... Gel gör ki ne sülalede bir sanatçı var ne de çevrede özenecek bir meslek erbabı... Altındağ'ın rengarenk gecekondu mahallesinin birinde, gelecek kaygısı gütmeyen, bir filmin içinde yaşar gibi hızla geçiyordu gençlik yılları. Yedi göbek Ankaralı bir işçi çocuğum... Mahalle, meclis gibi. Her memleketten insan var. Yetmiş iki millet derler ya, işte tam da öyle... Her an bir ortaoyunu dönüyor, meydanda. Bir bakıyorsun muhavere bir bakıyorsun çengi çıkmış... Tuzsuz da var, Tiryaki de...

Başkent'in göbeğinde Kızılay'a yürüme mesafesindeyiz; ama komşular tezcek yakıyor. Geçim kıt kanaat... Hayatta kalmak sanat. Hâl

böyle olunca seyyar satıcılıktan, tesisatçılığa kadar girip çıkmadık bir meslek bırakmadım. Vasıf biriktiriyormuşum haberim yok. Velhasıl hiçbir meslekte gelecek göremedim ta ki o güne dek. Nihayet bir yandan üniversite okuyup bir yandan çalışırken aklıma bile gelmeyen, aramadığım mesleği buluverdim. Meğer aramam gerekeni bulmuşum. Belediye otobüsündeki bir afiş, hayatımı değiştirdi. Tiyatro... Bunca yıl müzik diye tutturana ben, tüm becerimi kabul edebilen, çok daha büyük olan sanatı es geçmişim. 1998 yılında Başkent Tiyatrosu'nda buldum kendimi. Tüm benliğimle sarıldım tiyatroya. Gişede bilet kesiyorum, dekor yapıyorum, sahneye paspas atıyorum, teknik masadayım, sahneyedeyim... Eve gitmek istemiyorum. Yıllar geç-

tıkçe; Oyunculuk, yönetmenlik, müzisyenlik... Çok yönlü bir tiyatroydu o zamanlar “Başkent Tiyatrosu”. Çağdaş oyunların yanı sıra Türk tiyatrosunun hemen her dalını da sahneliyordu. Ortaoyunu, meddah, tuluat, kukla ve Karagöz...

Karagöz; sırlarla dolu bir perdenin, sıcak ışığı arkasından gelen büyülu seslerdi, benim için... İlk defa perdenin arkasını görmüştüm. İlk defa bir Karagöz tasvirini perdesiz görmüştüm. Büyü bozulması gerekirken daha da büyülandım âdetâ. Dokunmak istedim; ama azarı yedim. Tiyatroda ilk yıllarım. Bir çömez olarak illüzyonlara, kuklalara ve Karagöz sandığına yaklaşmak ne mümkün. Bir adabı var bu işin dediler. Birini seçeceksin, onda uzmanlaşacaksın. Emek vereceksin. Sandık taşıyacaksın. Her çömez, tiyatronun yanı sıra bir yan dal seçiyordu. Çoğunluk kukladan yana kullanmıştı, hakkını. Ben Karagöz’ü seçtim tabii ki. Genel sanat yönetmenimiz kuklacıydı. “Mehmet Tahir İkiler” Karagöz de oynatırdı, nadiren. O dönem tiyatrodâ bir Karagözcü daha vardı. “Mustafa Partal” kısa süre sonra ayrılmıştı, tiyatrodan. Bir şeyler öğrenmek nasip olmadı. Mehmet Hoca’nın sandığı bana emanetti. Ama sandık pek açılmıyordu. Ramazan’dan Ramazan’a... Ben ise kapatmak istemiyordum. Gizli gizli denemeler yapıyordum. İki bin yılında Mehmet Hoca bizi UNIMA’ya götürüp kaydettirdi. Üç dört kişiydik. İşte bu kuklacı, bu Karagözcü diye üye yaptırdı. O zamandan sonra iyice ağırlık verdim, Karagöz’e. Başladım kendi kendime çalışmaya... Tasvirler yapmaya, sandığımı imal etmeye, kök boyası çalışmalarına... Tiyatrodan önceki yaptığım tüm işlerin Karagöz sanatında faydasını gördüm. Bir dönem tüm kazandığım parayı Karagöze harcadım. Deve derisine, nevrenganlara, makinalara, bıçaklara, boyalara... Karagözle ilgili bulabildiğim tüm kitapları satın aldım. Karagöz artık rüyalarımıdaydı. Hani telefonda sürekli oynadığın bir oyun vardır. Gözünü kapatınca da oynamaya devam edersin ya...

Tıpkı öyle benim de gözümün önünden tasvirler gitmiyordu. Dilimde perde gazelleri...

Nihayet atölyemi kurduktan sonra kendi kâğıtlarımı da çıkarıp tasvirlerimi yaptım. Önce kar-ı kâdim oyunlardan oynattım sonra kendi oyunlarımı da yazmaya başladım. Bugün itibarıyla yirmi dokuz güncel Karagöz oyunum oldu. Bakanlık tarafından 2015 yılında 3500 adet basılıp dağıtılmış bir Karagöz kitabım var. Son iki Başbakan’a Karagöz oynatma şansım oldu. Ülkemizi temsilen bakanlıkça görevli olarak Avrupa’da, Balkanlarda; yurt içinde de birçok ilde sayısız gösteriler yaptım. TRT Çocuk kanalında otuz üç bölüm “Hayal Penceresi” adlı programda Karagöz oynattım. Bu yıl TRT TSR radyosunda yirmi sekiz bölüm Karagöz Radyo Tiyatrosu yaptım. Yedinci sınıf Türkçe ders kitaplarında oyunum yer aldı. Sandığım sadece Ramazan ayında değil on iki ay açık kaldı. Hep şunu savunmuşumdur. Bir işi severek ve hakkını vererek yaparsan o iş sana daha fazlasını verecektir.

Karagöz dünyanın en çok vasıf gerektiren mesleklerinin başında gelir diye düşünüyorum. Öyle üstünkörü yapılacak bir iş değil bu. Çok yönlü, çok çalışmalı... Ha, kaç kişi bu mesleğin kalitesinden anlıyor dersiniz o da yapandan daha az. Belediyeler için sadece bir gösteri kalemi oluyor malum zamanlarda. İçeriğe bakan yok. Belge bilgi soran yok. Yapıldı mı, yapıldı. Çentik... İzleyen çocuğa zarar mı verdi, sevdirdi mi nefret mi ettirdi bakan yok. Maalesef bunun bir denetim mekanizması yok. Sonuçta Karagöz’ün akademik bir karşılığı da yok. Kimse kusura bakmasın, alınan olabilir. Belge bilgi sahibi ustalarımızın “bu işi sadece ben bilirim” tavırları Karagöz sanatına ve sanatçılara bir zulümdür. Birlik olunması gereken bir zemindeyiz diye düşünüyorum. Bu gösteriyi sergileyen insanların bilgi ve becerileri nasıl yükselir, seyirciye nasıl daha kaliteli gösteriler izlettirilir, bunları düşünmeliyiz.

Öğrenci yetiştirme konusunda da üzerime düşeni yapmaya çalışıyorum. Birebir yetiştirdiğim çıraklarımın yanı sıra belediye bünyesinde toplu kurslar da düzenledim. Kurs verirken de inadı bırakmamız gerektiğini öğrendim. Günümüz gençlerini kendi çağlarına göre değerlendirmek gerek. Teknolojinin getirdiği hız sarhoşluğunda yetişen nesillerden, kimse yıllarca sandık taşımaması, yıllarca çıraklık yapıp usta olmasını beklemesin. Gençler hızlı. Birkaç ay içinde öğrenmek istiyor her şeyi. Yani her anlamda yenilenmek, zamana yenilmemek için şart oluyor.

Karagözlü hayatımda çok anım oldu... Bir tanesini paylaşmak istiyorum müsaadenizle.

Yıl 2010 civarı... Ankara At Pazarı Yokuşu'nda tarihi Pirinç Han'ın üst katı. Küçük bir Karagöz atölyesi kurdum. En manzaralılarından. Taş plakta, Türk Kahvesi eşliğinde “Karındaş Mahmut”, “Hayali Küçük Ali”... Vitrinde tasvirlerin yanı sıra Bursa'dan Şinasi Çelikkol Usta'dan aldığım Karagöz'le ilgili hediyelik eşyalar. Kırtasiyelerde beş liraya asetat tasvir varken kim alır deri tasviri. Her zamanki gibi müşteri yok, tasvir boyuyorum. O zamanlar dükkânın kirası üç yüz tl. Kapıdan üç kişi girdi. Siyah takım elbiseliler. Bir bayan iki erkek. Gayet ciddi görünümlüler. Buyur ettim. Tasvirler bakıyorlar, inceliyorlar filan. Alışkın değilim, böyle müşteriye... Kahve söyledim, plağı kapadım.

— Başka yok mu?

— Ne yok mu?

— Karagöz... Bunlardan başka yok mu?

— Var ama oynattığım tasvirler. Onlar satılık değil.

— Bakabilir miyiz?

— Tabii ki.

Başlattım anlatmaya. -Az önce baktıklarınız dana derisiydi bunlar deve derisi. Gözenekleri böyle olur, kök boyası, vs... -Biliyoruz, dediler. -Bunları satarsan alırsın. Kira günü gelmiş, para yok... -350TL ye satarım, dedim. -300 verelim, dediler. -Tamam, dedim, paketledim. Çubuk da hediye ettim. Kahveler geldi ve başladılar hikâyeyi anlatmaya. Bildiğimiz Bill Gates yok mu? İstanbul gezisinde Karagöz Tasvirlerini görmüş. Amerika'ya döndüğünde aklına düşmüş tekrar. Bana o gördüğümüz şeylerden alın demiş. Bu arkadaşlar birçok yer gezdikten sonra, Ankara'da benim atölyeyi bulmuş ve oynattığım tasvirleri beğenip dünyanın en zengin insanı için bir de pazarlık yapıp tasvirlerimi satın almış oldular. Hala o günkü duyguyu çözemedim. Kirayı ödediğime mi sevindim, tasvirlerin gittiğine mi yandım, parasını sayamayan adam için bir emekçiyle pazarlık yapıldığına mı takıldım...

Zorluklar seven insanı güçlendiriyor. Az seven pes ediyor. Konu Karagöz olunca söylenecek çok söz, anlatacak çok anı var. Bu seferlik burada keseyim. UNIMA'nın genç ve çalışkan yönetimini güzel çalışmalarından dolayı tebrik ediyorum.

Bir şiir atışmasıyla veda edeyim. Saygı ve sevgilerimle...

Hacivat- Gönül gözü görmeyen, kara bakar kara gözüm

Helal haram demeyen, nâra bakar kara gözüm

Dünya fani, güzel baki, tik takın hesabı var

Doğru sözü isteyen sana bakar Karagöz'üm

Karagöz- Bakmalı etrafıca, kemde de güzellik var

Lafın kalını var da incede güzellik var

Her doğruyu doğru kılan yerin de oluşudur

Kötüleri saymazsak, Sende de güzellik var

Hacivat- Her yokuşta bir iniş, her gelişte bir gidiş

Tuzun biberin hesabı, çorbaya bir zulmediş

Tahammülde çok sabır, sabırda yücelik var

Sivilceyi görmezsek tende de güzellik var

Karagöz- Söyleme çok, tut dilini, gümüşü altını var

Arif ol da yut kinini, ince bir terazi var

Hak adına veren el ol, iste tek bir olandan,

Bir gülün hatırını ikiletmez kapın var.

KÖYÜME KARAGÖZ GELİYOR!

Yahya Değirmenci

Anadolu'da memurluk dışında her şey zor, kaldı ki memurluk da o kadar kolay değil. Anadolu'da yaşamak zor lakin bir o kadar da güzel. 2017'de pılımı pırtımı toplayıp sekiz yıllık öğrencilik ve sanat hayatından sonra memlekete döndüğümde bunu daha iyi anladım. En başa dönersek Mersin'in Gülnar ilçesine bağlı Yarmasu Köyü'nde (şimdilerde mahalle olarak geçiyor artık) dünyaya gözlerini açan, çiftçi bir ailenin son çocuğu olmanın verdiği şımarıklıkla büyüdüm. İlkokul, orta ve lise derken yol ayrımlarının biri diğeri izledi ve en son İstanbul'a kadar getirdi. Ortaokula kadar deniz görmemiş, liseye kadar bulunduğu ilçeden dışarı çıkamamış birisi olarak İstanbul gibi büyük bir şehirde hayatta kalmak hayata tutunmak zor olsa gerek. Ramiz dayının şehre girdiği Haydarpaşa

garında- ki tek fark elimde tahta bavul yerine bir valiz ve üzerimde karlı soğuk yerlerde giyilen bir kazak... İstanbul'un Eylül sıcaklığında beni karşılayan sonradan dostluğumuzun süreceği Yusuf ile önceden ayarladığımız evin yolunu tutuyorduk. Denize karşı 'seni yeneceğim İstanbul' gibi afili laflar etmeyi istedim; ama o zamanlar henüz ne Ramiz dayı ne de Ezel vardı ve İstanbul'un yenilecek bir şehir olduğunu idrak edememiştik. Hayatımdaki yol ayrımlarından birisi de belki de en geniş olanı bu oldu.

Üniversite ile birlikte amatör olarak tiyatroya başladım, eğitimler aldım ve turneler yaptık. Biraz önce bahsettiğim ele güne karışmamış memleket görmemiş birisi için bu olağanüstü bir tecrübe ve deneyim kazandırıyordu. Ana-

dolu'yu, Anadolu insanını tanıma fırsatı veriyordu. Aynı zamanda birkaç yurt dışı turnesi ile de kısmen de olsa dünyayı tanıma fırsatı veriyordu. Bir yandan üniversite bir yandan da tiyatro derken uzatmalarla birlikte okul da bitti bu arada kuklaya da merak sarmaya başladım. Araştırmalarım sonucu "Semaver Kumpanya"da üç aylık kukla yapım ve oynatım tekniği eğitimi aldım. Bunun yeterli olmayacağını düşünerek araştırmalarım devam ederken Beyoğlu Gençlik Merkezi'nde tam da aradığım eğitimin olduğunu öğrendim ve ustam Enis Ergün ile burada tanıştım. Hem ibiş kukla hem de Karagöz eğitimi olarak Karagözün büyüğü dünyasına adım atmam da böylece gerçekleşmiş oldu. Süreç biraz hızlı ilerliyordu ve eğitim sonunda yeni bir başlangıcın da adımlarını atmaya hazırlanıyordum. Kültür ve Turizm bakanlığına sunduğum bir proje kabul edilmiş ve her şeyin başladığı o köye, köyüme geri dönerek yeni bir başlangıç yapmak üzere yola çıkıyordum. "Köyüme Karagöz Geliyor" isimli projem ile kendi doğduğum köyden başlayarak ilçedeki okullarda ve her ilçeden (Mersin) bir köy okulu olmak üzere gösteri ve atölye çalışması yapacaktım ki bu projenin bende ki yeri çok özel. Büyük şehirlerde Karagöz'e ulaşmak Karagöz izlemek iyimser olursak daha kolay ama köylerde köy okullarında bu pek de mümkün olmuyor. İlk defa Karagöz izleyen çocukların mutluluğu yaptığım işin ne kadar doğru olduğunu bir kez daha göstermişti bana. Oyun öncesi meraklı bakışlar, oyun esnasında neşeli kahkahalar, ardından bir daha ne zaman geleceğini soran gözlerle bakan çocuklar... Aslında her şey çok basitti, çocuklar gülünce dünya güzelleşiyor. Bu süreçten sonra gösterilere Mersin genelinde okullar ağırlıklı olarak devam ettim. Arada bir askerlik süreci oldu ve devamında yine okullarda memleketimin çocuklarının kahkahaları ile neşelendik, güldük, eğlendik.

Karagöz Derneği'nin düzenlediği Karagöz Festivallerinde farklı ustalardan oyunlar izleyip onların tecrübelerinden yararlandım. Yerinde sayan aslında yerinde de kalmaz ve geriye gider bunun için kendini geliştirmek daima ileriye gitmek özellikle bu sanatta daha önemli bunun için ustamla her zaman irtibatlı oldum ve o da her zaman yardımcı oldu. 2019-2020 sezonu güzel başlamıştı ve benim için de verimli bir yıl olacağı benziyordu. Perdemi alıp yurdun dört bir yanındaki çocuklara Karagöz götürüyor, turne yapıyordum. Ne var ki 2020 felaketleri ile birlikte geldi üzücü olayların yılı oldu. Elazığ, Malatya depremi de bunlardan birisiydi. Deprem haberini tatildayken aldım ve ilk andan itibaren bir şeyler yapmak gerektiğini düşünmeye başladım. İlk andan itibaren herkes elinden geleni yapmaya başladı ve ben de elimden ne gelebilir diye düşündüm. İlk dönemin son turnesinde Elazığ'daydım ve şimdi oradaki çocuklar büyük bir travma içindeydiler. Benim elimden gelen ise perdeni alıp oradaki çocukların, ailelerin bir nebze de olsa acılarını unutturmak, onlarla birlikte olmak, Karagöz ile orada bir şeyler yapmak geliyordu. Birkaç telefon trafiğinden sonra Elazığ rehberlik araştırma merkezi ile irtibata geçtim, oradaki durumu öğrenerek gönüllü olarak gelip gösteriler yapma istediğimi belirttim. Bundan memnun olacaklarını belirterek davet ettiler ve kalkıp yola koyuldum. Bu kez Karagöz deprem bölgesine gidiyordu. RAM müdürü Bekir Bey soğuk bir Elazığ sabahında sıcak yüreği ile karşıladı ve yapabileceklerimizi konuştuk. Çocuklar için çeşitli etkinlikler yapıyorlardı ve ben de bunlara dahil oldum. Üç gün boyunca hem Elazığ RAM hem de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın yürütücülüğünde, Elazığ Merkez, Sivrice ve iki gün de Malatya Pütürge ve Doğanyol'da daha çok depremden etkilenen kırsal bölgelerde perde kurup ışık yakarak bir parça da olsa acılarına ortak oldum.

2020 felaketler yılı dedik ya tüm yaşamı etkileyen korona Karagözü de etkiledi ve uzun zamandır tüm Karagözcüler gibi ben de perde kuramaz oldum. Bu süreci köyde geçirdim ve toprakla daha bir haşır neşir olarak üretmenin keyfine vardım. Ektiğin bir tohumun filizlenerek boy vermesi ve olgunlaşmasını izlemek insana huzur veriyor. Aynı zamanda yeni tasvirler yaparak, yeni oyun çalışmaları yaparak sanatsal üretimi de ikinci plana atmadım. Dilerim en kısa sürede her alanda olduğu gibi Karagöz camiası için de normalleşme başlar ve yine kahkahalar eşliğinde gönüllere dokunuruz.

Anadolu’da her şey zor dedik ya Karagözcü olmak daha da zor. Toplumun algısında belli bir maaş karşılığı yapılan ve belli bir mesaisi olan şeydir iş olan bunun dışında hobi ya da ek iş olarak görülüyor. Bunu yapan dışarıdan birisi olduğu zaman takdir edilmekle birlikte asıl meslek sorulur, kendi yakın çevresinde olduğunda ise doğru düzgün bir şeyler yapman konusunda seni ikaz etmeleri, kendilerince haklı sebepleri ile öne sürülür. Bu zorlukları yaşadım yaşamaya da devam edeceğiz ama

üretmeye devam ederek inandığın doğrulardan yolunu çizmek her zorluğun güzelliklerini de önüne getirecektir. Bu güzelliklerden birine bir örnek olsun diye yaşadığım bir olayı anlatmak isterim ki bir öğretmen arkadaşımın daveti ile 2019 Mayıs ayında Ermenek’e bağlı bir köye gitmiştim de ilk ve ortaokul öğrencileri ilk defa Karagöz izlemenin mutluluğunu yaşamıştı. Sonrasında öğretmen arkadaş ile konuşmalarımızda sınıfındaki çocukların benden bahsettiği oyundan konuştuklarını söylemişti. Daha sonra bana video çekip göndermiş ve tekrar gelmemi istiyorlardı. “Kuklacı gelsin de bizi eyilik (iyice) bir güldürsün” diyorlardı. Yine Aksaray’da bir kreşte gösteri sonrası bir öğrenci öğretmeni ile birlikte yanıma gelip kâğıt üzerine boyama yaparak çizdiği Karagöz ve Hacivat’ı hediye etmişti. Belki de aldığım en güzel hediyelerden birisiydi. O çocukların gönlünde bir iz bırakmak, böyle geri dönüşler almak tüm zorlukların üstesinden gelmek için yeter de artar.

Sağlıklı günlerde çocuk seslerinin doldurduğu salonlarda görüşmek üzere...

İNSAN NE İLE YAŞAR

Mehmet GÖRE

2007 yılının sonlarıydı, tiyatro ve sahne sanatlarıyla tanışmam. Ankara'nın Altındağ ilçesinde doğup büyümüştüm. Ailemin maddi durumu hiç iyi değildi ve yaşadığımız çevre Çiğirgin olarak bilinen Ankara'nın en sorumlu semtlerindendi. Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı bir gençlik merkezi vardı. O dönem daha on üç yaşındaydım ve yaşadığımız semtte, çevremizde görmediğim birçok şey vardı. Orda kurslardan faydalanıyordum. Zira yaşadığım semtte sokakta takılmam hiç tekin değildi. Nitekim sokaklarda olsam ben de şu an belki de hırsızlık ya da uyuşturucu bağımlısı belki de satıcısı olabilirdim. Gençlik

merkezine gittiğim dönemlerde bir arkadaş grubu görüyordum hep ordalardı, benden yaşça da büyüklerdi. Sürekli beraberlerdi ve tiyatro yapıyorlardı çok da eğlenceli oyunlarını skeç gösterilerini izlemiştim. Bir gün ben de şansımı denemek adına gittim ve deneme amaçlı ekibe dahil oldum. Ancak çok içine kapanık sessiz bir çocuktum görünüş olarak. Oysa orda olduğum her an çok eğleniyor ve kendimi oraya ait hissediyordum. Sürekli o hayranlıkla izlediğim abilerimin yanındaydım artık ve onların peşindeydim sürekli, gönüllü olarak her işe yardımcı oluyor koşturuyordum. Aslında bu koşturmanın için

içinde pişmek olduğunu çok sonraları öğrendim.

Bir yıl sonrasında 2008 senesi “İnsan Ne İle Yaşar” isimli bir oyun sergileyecekti ekip ve oyunda çocuk karakteri de vardı şansına o rol bana düştü ve o sevdiğim abilerim içinden Can Ustamla bu şekilde daha da samimi olduk, diğerlerinden yeri çok daha farklıdır kendisinin. Yaklaşık altı sene bu oyunda baba oğul oynadık, bu sürede hem ailemin hem de benim maddi sıkıntıları vardı. Yaşadığım muhit hiç tekin değildi ve ustam bunların hepsini biliyordu. Ailemin tek erkek çocuğuydum ve bir şekilde o yaşta da olsa eve para kazandırma zorunluğu hissediyordum. Bu yüzden bir dönem tiyatrodan uzaklaşmıştım. Bu uzaklaşma bir hafta on gün kadar sürse de Can Ustamın dikkatini çekmiş ve gittiğim ilk provada bana “Abisi buraya her gün geleceksin, bak biz her gün buradayız. Evin burada çık gel her gün. Yoksa kulaklarını çekerim” dedi. Kendimi belki de ilk defa önemsenmiş hissettim. Diğer abilerim de çok yardımcı oldular sağ olsunlar hepsine minnettarım ama Can ustam tiyatro eğitmenimle birlikte bana gerçek anlamda destek oldu ve bu meslekte tutunmamı sağladı.

Bir süre sonra beni animatör olarak işlere yönlendirmeye ve öğrendiğim bu meslekten para kazanmamı sağlamıştı. Bu sayede oyunculuk gerçek anlamda mesleğim olmuştu ve o yaşadığım muhitten tamamen kendimi kurtarmıştım. Birkaç yıl sonra Can ustam bir anlaşmazlık sonucu tiyatromuzdan ayrıldı ve ben kendi işlerimi yapacağım dedim. Ben üzülmedim bu duruma ancak tiyatroma da devam ettim. Sonrasında kendisi Geleneksel Türk Tiyatrosuna yöneleceğini, Kukla, Karagöz ustası olacağını söyledi ve oldu da. Kendisi ayrılrsa bile iletişimimiz neredeyse hiç kopmadı. Beraber işlere gittik, çocuk tiyatrosu yaptık kukla tiyatrosu yaptık. Altı sezon baba-oğul oynadığımızdan dolayı beni her zaman insanlara manevi oğlum diye tanıştır-

dı ve öyle de gördü hep. Çalıştığımız işlerde bana çok şey öğretti. Yeri geldi gösteri sahnesinde AVM ortasında dekor yaptık, yeri geldi son dakika oyundaki rolleri değiştirdik, yeri geldi mikrofonlar bozuldu ben mikrofonsuz devam ettim. Yeri geldi uykusuz kalarak işlere gittik uykumuz açılsın diye sürekli şarkılar söyledik yolda. Bunlar benim için hep değerli hatıralar ve bu yoğunlukta çalışıyor olmak aslında beni daha çok geliştirdi. Genelde ben ne yapsam beğenmez, olmamış der ya da mutlaka bir kusur, eksik bulur. Ama bilirim ki benim daha iyisini yapabileceğime inandığı için böyle söyler.

Geleneksel Türk Tiyatrosu, Kukla- Karagöz benim için hep çok önemli ve özeldi. Çocuk yaşta zaten Nejat Uygur, Levent Kırca, Ferhan Şensoy gibi ustaları izleyerek örnek alarak büyümüştüm. Bulduğum tiyatro batı oyunları sergilemesi sebebiyle attım kendimi ustamın yanına ve onunla da Geleneksel Türk Tiyatrosu, Kukla -Karagöz öğrenmeye başladım. Başka ustalar da bana bu konuda yardımcı olsa da en çok desteği bu konuda yine Can Ustamdan aldım, bu yüzden ki gönül rahatlığıyla ustam diyebiliyorum. Kendisi bana bu sanatın önemini öylesine aşıladı ki asla iki günlük kuklacılardan karagözcülerden olmak istemedim. Her detayını çok iyi öğrenmeden sahneye çıkmak ve bu işi yapmak istemedim. İki kukla sallayıp da ben kuklacıyım demek istemedim. Öylesine önemsedim ve öylesine önemli de aslında. Ancak günümüzde birçok insan önemini ve ne olduğunu bilmeden başkalarına kukla yaptırıp sahnede onları iki şarkıyla sallayıp ben kuklacıyım diye geziyor. Bunu naçizane çok yanlış buluyorum ve üzüliyorum açıkçası. Ben üç seneye yakın sürekli kukla ve karagöz çalıştım, Can ustamın yanında çıraklık yaptım ve yoğun bir şekilde çalıştım. Halen de kendime kuklacı ve karagözcü demiyorum diyemiyorum. Hiç kendi gösterimi bile yapmadım halen, sadece çalıştım ve çıraklığı-

mı yaptım. Sadece bir kez seyirciye kukla oynatma şansım oldu o da Can ustam haberim olmadan bugün sen çık istersen dedi. Ben bugün değil de hazırlığım olan bir gün yap-sam dedim tamam dedi. Ama gösteride bir şekilde bağladı ve kendimi elimde kukla ile sahne ortasında buldum. Ben çırak olmaktan da izleyici olmaktan da çok memnunum Geleneksel Türk Tiyatrosu'nu kapsayan her alanda. Ancak üzülerek söylüyorum ki, gelinen nokta da ustalarda da sorun görüyorum. Çoğu usta tek başına çıkıyor Karagöz'e. Eskisi gibi kalabalık ekip ve kadrolar yerine yarıdak-çırak bile götürmüyor yanında birçoğu. Ustalar yarıdak olmadan da gösteriye gidebiliyor, buna anlam veremiyorum. Eğer bir ustanın yardağı varsa, ki olmalı; her gösteride o da yanında olmalı. Bundan dolayıdır ki, yeni öğrenen çok az oluyor bu sanatı. Öğrenmek

isteyene de çoğu zaman ağız ucuyla "Öğretiriz ama bu iş zordur" Deniyor. Ve buna rağmen gelen gence bir şey öğretilmiyor. Sonra kendi imkanıyla biri Karagöz yapsa vah ona vahlar ona... Hemen kötüleniyor. Ya da işi bilmediğinden canlı karagöz yapanlar oluyor, hemen kötüleniyorlar. Oysa bu konuda biraz daha açık ve yeni öğrenmek isteyen insanları kabullenir olunmalı diye düşünüyorum. Yeni öğrenenler olsun ki bu sanatı gelecek nesillere aktarabilelim. Tabi bunlar naçizane benim görüşlerim, ustalar bir şey yapıyorsa eminim bir bildikleri vardır. Sonuçta amacımız bu sanatı yaşatmak, ego-kibir-samimiyetsizlikten uzak ve olması gerektiği bir biçimde. Yeter ki bu değerlerimize sahip çıkalım ve gelecek nesillere mümkün oldukça doğru halini aktaralım. Kismet olursa gün gelir, bizler de taşıyız bu bayrağı...

Karagöz ve Kukla Yayınları

